

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 16, BEOGRAD, UTORAK, 3. APRIL 2007.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Ćirić; Font Mechanical: Marko Milanković; Foto: Lisa Mangum; E-mail: beton@danas.co.yu, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 17. aprila

MIXER

Piše: Mirko Kovač

KRAJ JEDNE EPOHE

S JESENI, KAD POČNU VETROVI...

U kasnu jesen 1991. godine, zbog prijatnji i nasilja, napustio sam Beograd zasnagda. Neki moji prijatelji koji su mi, s početka devedesetih godina, savjetovali da što prije „brišem“ iz Beograda, javili su mi se proljotos (*nedjelja, 6. travnja 2003*) jednom razglednicom s motivom Fruške Gore i napisali mi: „Da nas nisi poslusaao, možda bismo sada na ovoj prekrasnoj gori tragali za tvojim grobom.“ To je doista začuđujuće, jer ja nisam bio nikakva fora, niti bilo kome prijatnja. Osim pisanja nisam imao ništa, iza mene nije stajao nitko. Nisam pripadao nijednoj političkoj opciji, niti bilo kakvom „patriotskom klanu“.

Od te naše tzv. grupe, ostali smo Filip David i ja na istim pozicijama, a Pekić se bio odmetnuo u visoku politiku, postao je potpredsjednik Demokratske stranke i kao opozicioni lider, „na prvim antikomunističkim demonstracijama od rata naovamo“, kako sam piše, 13. lipnja 1990., dobio batine. Na prvim stranačkim izborima natjecao se s Vojislavom Šešeljom za poslaničko mjesto u Parlamentu. Intelektualno javno mnijenje dalo je podršku Pekiću, pa mu je posvećen dobar dio jednog broja lista *Demokratija*. Na poziv uredništva i ja sam napisao prigodni tekst hvaleći Pekića kao fascinantnu figuru, kao „opširnu moralnu priču modernih vremena“, ali sam zabrljao tamo gdje se od mene najviše

Kada je Danilo Kiš dobio *Sedmojulsku nagradu* (1987), bio sam na primanju, čak sam dobitniku posudio kravatu, Ivan Stambolić, tadašnji predsjednik Vlade, osobno mi je rekao da sam i ja kotirao visoko, ali da sam ostavljen za dogodine, jer dati nagradu odjednom „dvojici odličnih pisaca i prijatelja bila bi prava šteta“ - to su doslovce bile njegove riječi. Hitro sam uzvratilo, imam svjedoke, da sada ne ispadne kako se gradim prorokom, i pokazao na čovjeka u lakom ljetnom lister odijelu sive boje, rekavši da će dogodine o tome on odlučivati. Dakako, čovjek u sivom bio je Slobodan Milošević, stajao je u kutu dvorane držeći pod ruku, kao nevjestu, generala Ljubičića. Tako je i bilo, a trinaest godina kasnije taj će monstrum narediti ubojstvo Ivana Stambolića, što su njegovi „patrioti“ rado i za lovu izveli i zakopali leš na jednom obronku Fruške Gore.

očekivalo, jer sam rekao: „Ako Pekića izaberu za poslanika Demokratske stranke biće mi žao. Šta će on među onim političkim neandertalcima u Parlamentu... Bilo kako bilo, Pekić ostaje poslanik i poslanik lepe književnosti“. Moj prijatelj nije bio zadovoljan tekstem, ali me i nadalje uvjeravao da će stopostotno ući u Parlament i glatko eliminirati tu ništariju Šešelja u izbornoj jedinici Rakovica, jer da se ondje svake večeri sastaje s biračima i napijaju se po krčmama u kojima se Pekić oduvijek osjećao kraljevski, kao svoj na svome, pa ipak je izgubio od nitkova i to u omjeru 6:1. Nakon poraza, prvo mu je rame za plakanje bilo prijateljevo; nije otišao stranačkim kolegama Koštunici ili Đinđiću, jer je samo meni mogao povjeriti svoje razočaranje u narod, u njegovu političku kulturu, to prije što je znao koliko malo držim do naroda i koliko imam prećih stvari od te uzaludne brige koja po pravilu, gotovo uvijek, samo prikriva neke druge nedostatke ili završava u šovinizmu.

Vertigo, srpski pad u budućnost

Ali da se zakratko vratim razdoblju kada sam nakon Matvejevićeva teksta vraćen u književni život i ubrzo napisao dva romana, od kojih je jedan pokupio više nagrada, da bi potom uslijedila šaputanja, pa i otvoreni prigovori kako sam se prilagodio i sklopio savez s đavolom. Vjerujte mi, ništa nisam činio da bih paktirao s đavolima; nikakve prodaje bilo nije, a niti kupaca. Napose, nisam imao što promijeniti osim možda estetskih nazora do kojih nikome ne bješe stalo. Ako se moja pozicija nešto popravila, ako su nadošle statusne poboljšice, sklon sam povjerovati da se ipak sustav postupno mijenjao, ne znajući da se mijenja. Ili točnije: osipao se polako, ne shvaćajući da se osipa. Veliki majstor pripovijedanja I. B. Singer misli da politički sistemi, društvena uređenja, velike imperije, propadaju stoga što se u njima sve rasklima od starosti, pa su tako i stari komunistički kosturi zaškripali gotovo na svim stranama toga carstva i krajem osamdesetih godina potpuno se raspali. Pekić je, uznik toga režima, dočekaio njegov krah. Kiš na žalost nije, a cijelog je života to sanjao, vjerujući da će prije ili kasnije umrijeti sve ono što je sazđano od „historijskih strasti iza kojih su stajale velike ideje“.

IZMEĐU RASKOLA I LOMAČE

Bio sam blizak s Danilom Kišom; dijelili smo mnoge životne zgrade, nedaće, radosti, pa i neke male tajne. O njemu kao literati već sam toliko puta govorio i uvijek s divljenjem uzđizao njegov ta-

MIXER

Mirko Kovač: Kraj jedne epohe

CEMENT

Jasmina Vrbavac: Krljušti ljubavi

ŠTRAFTA

Slobodan Georgijev: Otvaranje Ključa
Srđan Nastasijević: Dok nas pretplata ne rastavi

VREME SMRTI I RAZONODE

Darko Cvijetić: Kafkanje u mjestu
Tomislav Marković: Tako je govorio Galimatijas

BULEVAR ZVEZDA

EKMEČIĆ, Milorad

BLOK BR. V

Kosmoplovci: Syndrom „A“

lent i njegovu književnost. Taj je čovjek bio od najbolje sorte pisaca. Čak i kad bi mu se imalo što god zamjeriti, ne vjerujem da bih ja u tome uspio, jer me negdašnja prisnost postavlja na obzirno mjesto, a prijateljstvo sputava svaku razuzdanost i nameće ugodnu cenzuru. Ono o čemu sada kanim pisati, da su vremena normalna i svijet bolji, gurnuo bih u neki zakutak podsvijesti, ali refleks srca goni me da barem djelomice pokušam odgonetnuti ono što me kopkalo, malne rekoh tištalo za proteklih godina, a to je pokop Danila Kiša po pravoslavnom obredu. Često su me i dobronamjerni pitali je li taj čin ukorijenio onoga koji se osjećao apatridom i povratkom u domovinu konačno ga odredio? Je li to bilo njegovo izjašnjavanje kojim kulturi pripada?

Više sam puta slušao istu priču kako je to bio čin njegove zahvalnosti prema svim ukazanim mu počastima što su ga, u posljednjim godinama života, obasule iz Beograda, te o pomirbi i međusobnom oprostom nekoć zavađenih strana. Poznavajući prijatelja u dušu, on je mogao zahvaljivati samo Bogu koji ga je obdario, pa i njemu se ne bi bez stanovite zadržke prepustio. Kiš je bio apsolutna ličnost, često nedokučiva i uvijek u opiranju lakim prosudbama, pa se ne može tek tako objasniti što je izabrao vjerski pokop u času kad se taj čin mogao pretočiti u nacionalističku histeriju, što se i dogodilo. Jedan mađarski pjesnik, moj prijatelj, gotovo me vraglasto uvjeravao da je Danilo izabrao buku i „pojanje“ na svom odlasku, jer je bio sklon terevenkama i glazbi, pa je već toliko puta „umirao“, u fjakeru ili nošen na rukama, pokatkad uz pratnju ciganskog orkestra i njegovih pajdaša muzičara. To je vesela i ateistička varijanta, zvuči šaljivo, ali oslobađa krute misli koje traže veliku ozbiljnost u simbolici toga pokopa.

Osobno mislim da nije sporan Kišov izbor groblja i obreda, premda sam i ja bio osupnut njegovim zavjetom i oporukom, to prije što sam znao da je bio ateist i da su ga religije zanimalo samo kao kulturološki fenomeni. Mogu čak pouzdano i izbliza reći da ga je ponajmanje zanimalo pravoslavlje, čak je imao i neku odbojnost prema „sektaštvu i raskolništvu pravoslavlja“, jer je to, kako je pisao Berđajev, odgovaralo „ekskluzivnom komunizmu“ i njegovoj religiji. Također znam da je kršćanstvu zamjerao inkvizitorske lomače, te pritajeni i otvoreni antisemitizam. Pa ipak je u jednom svom kratkom autobiografskom tekstu napisao: „U mojoj četvrtoj godini (1939), u vreme donošenja antijevrejskih zakona u Mađarskoj, roditelji su me krstili u Uspenskoj crkvi u Novom Sadu u pravoslavnu veru, što mi je spasilo život.“

Pretpostavljam da je spas bio u tome što se pod mađarskom i njemačkom okupacijom podrijetlo muške djece izvodilo po očevoj strani, a ženske po majčinoj. Kako je progon Židova bio plan-

ski, to je bilo neminovno da će stradati otac i sin. Kišova majka bila je pravoslavka, pa je dijete kršteno u njezinu vjeru, a to je bila kakva takva zaštita. Možda je upravo taj krsni list pripomogao da u vrijeme pogroma *Hladni dani* dječak bude pošteđen, dok je njegov otac odveden na zaleđeni Dunav, ali je tada nekim čudom spašen da bi kasnije završio u Auschwitzu. Ako je Danilo Kiš na smrtnoj postelji prizvao te potresne obiteljske slike, te prizore „čudom spašenih“, onda je moguće da je u tome izboru obreda za pokop samo zahvala za ondašnju darežljivost, neko vraćanje duga, a možda istodobno i povratak majci koju je obožavao. Ili je to bila samo ona „metafizička strepnja“ u kierkegardovskom značenju „da je strepnja blizu vjere, a vjera mogućnost spasa“. Dakle samo „blizina spasa“, a ne utočište u Bogu i religiji, niti konvertitski čin. No ma što bilo, sve je obilato zlorabljeno, kako za vrijeme pogrebnih svečanosti tako i kasnije.

AMFILOHIJE U ČIZMAMA MALINOVE BOJE

Jedan naš zajednički prijatelj koji je bdio nad Kišom do posljednje ure, tu je oporuku tumačio kao želju da se tamjanom i kandilima otjeraju komunisti s groblja, ali povijest se umiješala i dovukla ih na sahranu preodjenute i našminkane za nove i još mračnije uloge. Stalno sam gajio neke iluzije da bih zasigurno utjecao na prijatelja da sam kojim slučajem tada bio negdje blizu njegova ležaja. Možda bih mu nekako uspio predočiti vlastito gađenje izazvano bujanjem nacionalizma i odgovoriti ga od toga nauma, to prije što je Crkva poprilično zabasala u mrak. Pa ipak je to samo moja iluzija, vjerojatno bih šutio u teškim satima i poštovao njegovu volju kao što je to učinila odana mu žena, njegova Francuskinja Pascale Delpech, inteligentna osoba i gotovo netolerantna kao ateistica. Tamjan i kandila ne samo da nisu spriječili nepoželjne u pratnji, nego su ih prizvali. Na sprovodu Danilu Kišu, pored njegovih iskrenih prijatelja, sljedbenika, čitatelja i štovatelja, bila je masa svakovrsnih oportunističkih, netom probuđenih pravoslavaca, šovinista, umjetničkog šljama, te čitavo krdo političke stoke iz Miloševićevih štala.

Ako se Danilo Kiš pribojavao političkih govora na pogrebu, onda je takav govor imao, ali iz usta crkvenjaka, episkopa Amfilohija koji je predvodio pogrebnu paradu, a njegova besjeda vrvjela je od pogrešaka i neznanja, te općih mjesta koja se mogu svakome utrapiti („pismo nosac jovovskog kova“, „tragatelj duše“, itd.). Ali ono što je najgore i što bi tanahnog pjesnika zasigurno ljućilo, jest Amfilohijeva laž u *Večernjim novostima* kako je on dulje vremena „bio Kišov duhovnik“, što će reći da mu se pisac ispovijedao, a duhovnik ga pripremao za onostrane putove i vraćao pravoj vjeri, da bi nad grobom mogao uzviknuti: „Sahranjujemo te molitvom Pravoslavne crkve koja te primila u svoja njedra...“ Mislim da ga Kiš nije nikad upoznao, niti bi se takvom tipu ikad povjerio. Uostalom, da je odlazio k njemu, zasigurno bih to znao, jer sam bio upućen i u mnogo važnije Ki-

JEDAN MAĐARSKI PJESNIK, MOJ PRIJATELJ, GOTOVO ME VRAGOLAŠTO UVJERAVAO DA JE DANILO IZABRAO BUKU I „POJANJE“ NA SVOM ODLASKU, JER JE BIO SKLON TERENVENKAMA I GLAZBI, PA JE VEĆ TOLIKO PUTA „UMIRAO“, U FIJAKERU ILI NOŠEN NA RUKAMA, POKATKAD UZ PRATNJU CIGANSKOG ORKESTRA I NJEGOVIH PAJDAŠA MUZIČARA

spaliti Kiša, psihijatrijski pregled, a potom ludnicu.

Prisvajanje Danila Kiša *post mortem*, počesto je prelazilo mjeru i dobar ukus. Nacionalizam gotovo uvijek i posvuda grca u paradoksima, pa su tako pjesnikovu smrt i njegov izbor obreda masovno prigrlili upravo nacionalisti i za svih ovih godina od njegove smrti najviše ga citirali kao neprijeporni intelektualni autoritet, unatoč tome što je Danilo Kiš pisao britke i oštroume tekstove o nacionalizmu kao „kolektivnoj i pojedinačnoj paranoji“, kao „negativnoj kategoriji duha“, „kiču i folkloru“, „komociji“, „ideologiji banalnosti“ itd. A kako nije izriekom spominjao srpski nacionalizam, što je za Kišovu poetiku nebitno, oni su danomice isticali da se ti njegovi razarajući tekstovi odnose na druge. Sahrana po pravoslavnom obredu nije neminovno i spektakl, ali svi su htjeli, od Crkve do Akademije i Društva književnika, ubrati cvijetak s toga groba. Oko vrata mu je stavljen križ kao omča, a njegova se biografija ne piše bez te oznake. U leksikonu „Književna topografija Beograda XX veka“, nema slova o njegovim svjetskim uspjesima, nego se samo nevoljko kaže da je „zapažen kao prevoditelj“, a onda nešto opširnije o sahrani po pravoslavnom obredu, te o „nadahnutoj besjedi episkopa Amfilohija“. U istom leksikonu govori se o „svjetskoj slavi“ Milorada Pavića.

U jednoj drevnoj knjizi nadoh zapis kako ima trenutaka kada svatko svakoga čuje, mrtvi žive i živi mrtve. Ako doista u nekom trenutku nadahnuća mrtvi čuju, onda sam prijatelju pripočeo tjeskobnu priču, posve siguran da se slaže sa mnom kako se pjesnikova intima ne smije vulgarizirati, niti duševna čast oskrnuti. Ako smo se u tom intervalu čuli, još sam rekao da pisac ne mora imati nikakvu svemirsku ulogu, ali njegova je moralna zadaća da ipak nekako uzmogne postati „vitez nevidljivo pripreman za borbu protiv lažljivaca“ ■

(Iz rukopisa *Pisanje ili nostalgija*)

CEMENT

Piše: Jasmina Vrbavac

KRLJUŠTI LJUBAVI

Mirjana Mitrović, *Emilija Leta*, Plato, Beograd 2006.

Kada me prijatelji pitaju kakav je roman *Emilija Leta* i vredi li ga čitati, ja im pokažem drugi pasus u prvom poglavlju naslovljenom kao *Krljušti vode* (!?):

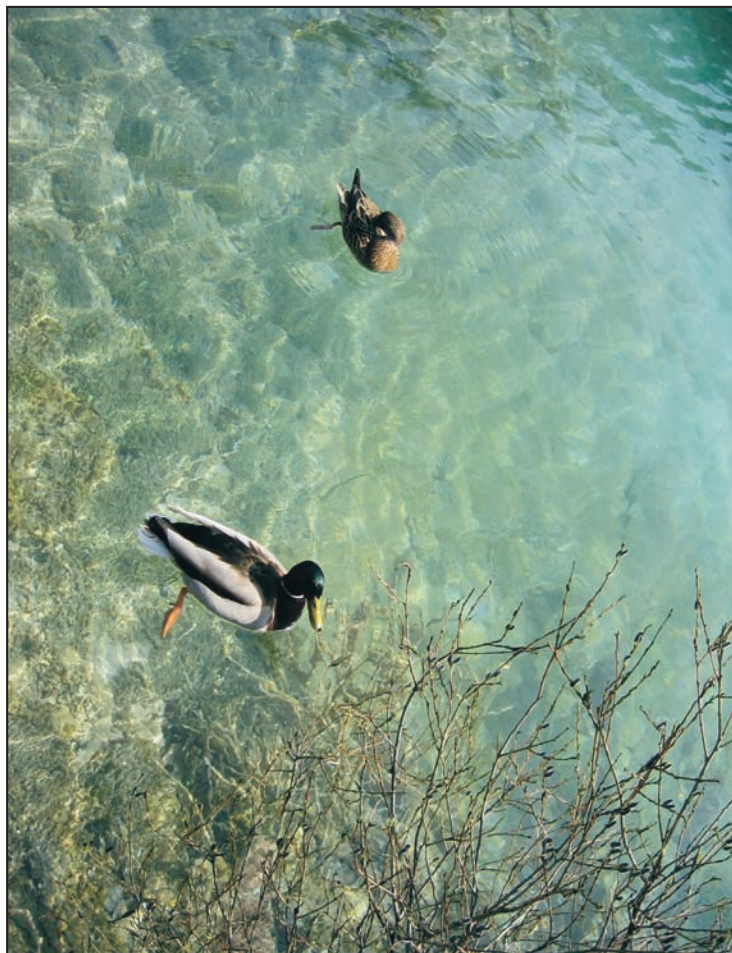
Potrčala je pre nego što je stigla išta da oseti ili pomisli. Njena ljubav bila je od te vrste, ljubav kožom i kostima. U trku se ugdala u ogledalu. Pomisao da ne izgleda naročito sa neuređenom kosom, bez šminke i u haljini u kojoj je sedela za razbojem, odmah je otrešla. Hitala je privučena njegovom toplotom, kao slepo mače, osećajući je kroz vrata, zrak i zidove.

Nedvosmisleno, potencijalni čitaoci prepoznaju ljubavni roman nevestih opisa blizak najkomercijalnijoj vrsti ovog žanra. Ali problem ovog romana se ne otkriva isključivo u patetičnim opisima erotskih scena i osećanja ljubavi. Kada je u trci za Ninovu nagradu, Basarin roman pobedio *Emiliju Letu* sa samo jednim glasom prednosti i kada su kritičari veoma pohvalno govorili o njemu, pomislili smo da se u romanu krije odista i nešto više uprkos tradicionalnoj formi istorijsko-ljubavnog romana, pripovedanju sveznajućeg pripovedača (osim poslednjeg poglavlja), hronološkom sledu događaja, klasičnim dijalozima. Pisan po ugledu na hibridni, komercijalni žanr, istorijsko-ljubavni roman kojim su u poslednje vreme zasute i naše i strane knjižare, roman *Emilija Leta* bi trebalo da daleko prevaziđe pomenuti koncept da bi mogao biti svrstan u najuži izbor za Ninovu nagradu.

Jedan od argumenata je bila i teza da je ovo istorijski roman sa pretenzijama prevazilaženja osnovne priče, njenim sažimanjem i temporalnim nadilaženjem. Ali to je veoma zahtevan poduhvat, često nedostižan i najvećim piscima, a likovi krhkog motivacionog korpusa u ovom romanu ne pružaju savremenom čitaocu previše elementa prepoznavanja, baš kao ni poređenje III - XXI vek koje bi upravo posredstvom likova trebalo da se ostvari.

Patetična teza o večnoj ljubavi „koja je nadživela svoj kraj baš kao i Rimsko carstvo u kome se desila“ je ne samo anahrona i banalna, već njena neodrživost pre svega proizilazi iz zbrkanosti i nemotivisanih postupaka same junakinje koja do kraja romana, baš kao i u već navedenom pasusu, ostaje „kao slepo mače“.

Lik Emilije Lete je u potpunosti statičan, ne menja se bez obzira

Ako je to ljubav

na događaje koji „tutnje“ romanom i na ličnom i na opštem planu. Iako napuštena i ponižena, Emilija Leta za Maksimusa Galerija veruje da je „dobar“, ne menjajući ni intenzitet ni boju svoje emocije i pošto, već bivši, muž postane jedan od krvoločnijih imperatora, bezočan u progonu hrišćana, a ona sama postane hrišćanka. U romanu je njen prelazak u hrišćanstvo naprosto preskočen, ničim objašnjen i motivisan, pre svega zato što se i dalje insistira na njenoj „zaljubljenosti“ koju autorka opravdava ničim drugim do „snagom navike“! I odnos junakinje prema drugim likovima samo izaziva čuđenje - najbolji prijatelj joj postaje čovek koji je pokušao da je otruje, rob Navis, lik smutljivca i ulizice, koji prelaskom u hrišćanstvo najednom postaje pozitivan junak. Nemotivisanim i neobjašnjenim promenama - nije jasno zašto su neki likovi podložni emotivnim i karakternim promenama, a drugi ne - autorka posredno sugerise čitaocu idejnu potku romana, još

BETONJERKA POLUMESECA

Sad ste našli da klonirate!?
A gde ste bili pre Kosovske bitke?

Goran Dokna

apsurdniju i slabije utemeljenu od teme večne ljubavi iz koje treba da proizide pseudometafizički fon romana zasnovan na sumnjivim pretpostavkama: večna ljubav, kako smatra autorka, treba da postane metafora i da se proširi i na kompleksan pojam „agape“, pojam hrišćanske ljubavi u biti veoma različit od žensko-muških odnosa kojima inicijalno vlada eros. Kada dodatno još otkrijemo i citat „kada bi ljudi bili dobri, ljubav ne bi bila potrebna“ ostajemo zatečeni činjenicom da autorka poistovećuje dva nespojiva pojma - Boga i Čoveka, odnosno da se sva simbolika koju nosi hrišćanski Bog (apsolutna ljubav i dobro, istovremeno sadržano u jednom) potencijalno pripisuje i Čoveku, kao što su neprimerno poistovećeni pojmovi Ljubav i Agape, koji se uostalom ovom tezom automatski ukidaju.

Pojedinačne zamerke bi se mogle još dugo nabrajati, ali navedimo ponovo samo one najupečatljivije - patetično sentimentalno doživljaj ljubavi potvrđen brojnim pasusima iste stilske provenijencije, nevesti dijalozni, neuspelo prevazilaženje zadate tempo-

ralne potke romana, realistički koncipirani likovi neobjašnjive, često čak paradoksalne motivacije, diletantizam na planu ideja i metaforike iz koga sledi pseudometafizički koncept poistovećivanja nesličnih pojmova Ljubav-Agape-Dobro... Sve to ne pruža previše argumenata za svrstavanje ovog romana u sam vrh prošlogodišnje produkcije, čak i ako prenebregnemo činjenicu da je roman tradicionalistički pisan u svakom pogledu, što mu ne mora *a priori* ukinuti pravo književnog legitimiteta. Veći je problem, kao što smo videli, unutarnja neusaglašenost i manjak prozaiističke veštine, no sam poetički koncept. Za domaću prozu je daleko umesnije bilo podržati neki od romana savremenog rukopisa i tematike kao što su to, ako je već o naglašenoj emociji reč, izvanredan *Komo* Srđana Valjarevića ili, ako je žensko pismo u pitanju, *Izlaženje* Barbi Marković, romani koji intrigiraju i po mnogo čemu imponuju savremenom čitaocu, što se za roman *Emilija Leta* svakako ne može reći ■

OTVARANJE KLJUČA

Javni servis i parabola o bludnom sinu

Godišnjica pogibije Zorana Đinđića bila je prilika da još jednom mediji podsete javnost na različita polja u kojima je delovao nekadašnji premijer Srbije. Opšti je utisak da kako godine odmiču misao i vizija Zorana Đinđića zapravo postaju sve jači i jasniji, a njegovo delo uzor ponašanja u politici. Izazovu kontekstualizacije lika i dela Zorana Đinđića nije odoleo ni Javni servis Srbije, ranije poznat po skraćenici RTS.

Tijanić je za četvrtu obljetnicu Đinđićeve smrti rešio da „otvori“ temu aktuelnu i bolnu, temu u vezi sa Kosovom i da ispita šta je zapravo čovek, za koga je rekao da ako on preživi - Srbija neće, mislio o centralnoj temi svih srpskih politika poslednjih sto pedeset godina. Za te potrebe je napravljena specijalna emisija iz serijala „Ključ“ koji poslednje tri godine vodi na RTS-u Nataša Miljković. „Ključ“ se najavljuje kao tipičan *talk show* u kome na zadatu temu razgovaraju ljudi različitih uverenja. U osnovi je zamišljen kao tijanićevska verzija dugovečne emisije sa HRT-a „Latinica“, samo što ne ide uživo i nema snimljenih priloga. Simpatična Miljkovićeva je trebalo da posluži kao inspiracija gostima za razvijanje teme i dolaska do ključnog odgovora na centralno pitanje emisije. Dakle, Miljkovićeva ima ulogu babice koja iz gostiju treba da rodi pravi odgovor na pitanje postavljeno u naslovu epizode.

Ova emisija trebalo je da posluži kao vatreno krštenje bivšeg premijera pred njegovo postavljanje na mesto sveca koji je dao život u odbrani Kosova, odnosno srpskih nacionalnih ideala. Da bi se to postiglo, osim standardnih gostiju u studiju (Antić, Lutovac, Pešićka, Bilbija), Miljkovićeva (& Tijanić) uspele su da posle godina nepojavljivanja pred kamere dovuku Dobricu Ćosića, pravog i originalnog poznavaoца svih srpskih ključnih pitanja.

Gosti u studiju su Nataši neću-da-se-udam Miljković poslužili kao mizanscen koji, kao i uvek u svetloj i najboljoj tradiciji kuće iz Aberdareve 1, treba gledaocu da pokaže šta je u stvari objektivni pristup u novinarstvu. Ukratko, taj princip se svodi na sledeće: najvažnije je da imaš dva potpuno suprotstavljena mišljenja, a ukoliko ne možeš da nađeš dva suprotstavljena mišljenja onda nađi bilo koga ko će kontrirati bez ikakvih argumenata. Dobrica Ćosić svakako nije bilo ko (u ovoj epizodi je to bio Đuro Bilbija koji je imao ulogu da pušta dim), jer je njegovo pojavljivanje zasenilo sve ostale. Njegova priča je sledeća: Đinđić je u jednom trenutku shvatio da ako si na čelu Srbije moraš da braniš Kosovo, inače si izdajnik i stvaraš deobe u narodu, a istorija će te zapamtiti kao Brankovića; ako želiš da budeš pravi patriota treba da se posavetuješ sa Ćosićem, koji je u toj veštini dosego stadijum desetog dana; shvativši svoj patriotski bezizlaz i imajući u vidu da se Kosovo mora braniti, Đinđić je nazvao Dobricu, predložio mu da svrati jer se Ćosićev stan odvajkada prisluskuje; Dobrica je sa radošću pristao; posle razgovora u četiri oka Đinđić je bio pečen, bio je na putu da postane patriota; međutim Mahmut Bakali je organizovao zaveru i premijer je mučki streljan na ulazu u Vladu 12. marta 2003.

Ova snimljena izjava akademika Ćosića bila je povod za emisiju, ona je poslužila da srpsko desno krilo uzme u svoje skute čoveka za koga se sve može reći ali da su ga pokretale ideje devetna-

Pregovori o formiranju vlade se otežu

estog veka nikako. Auditorijumu (a kažu da je „Ključ“ najgledaniji *talk show* u Srbiji) trebalo je poslati poruku da je Đinđić ipak bio dobar Srbin i to dobar na onaj Ćosićevsko-bečkovićevski način. Nedostajalo je samo da se pojavi neko ko bi rekao da je svoju decu uspavljivao čitajući im pesme Kosovskog ciklusa, hraneći tako njihov duh od malih nogu preduzećima srpskih velikana. Đinđić, bludni sin Srbije, pred smrt se vratio „na pravi put“ uz nesebičnu pomoć Onoga koji se prvi odupirao nadolazećoj desrbizaciji Kosova. Pored toga, da bi se bilo dobrim Srbinom, trebalo je pokazati u gledanom programu, da je Đinđić upućivao oštre note „zapadnim liderima“, da pred njima nije ustuknuo, da mu je mač uvek bio spreman jer je znao da Solani ne možeš da veruješ ni kada poklone donosi.

Kakav će biti rezultat ove „medijske politike“ potpomognut naprima akademika? Čini se da je pokušaj uzaludan jer su ideja i vizija Zorana Đinđića u toj meri u skladu sa razumom i realnošću da je samo pitanje vremena kada će biti ostvareno ono što je on u svom kratkom mandatu uspeo da pokrene i preokrene. Kao i politika Vlade koja upravlja Srbijom poslednje tri godine (Miljkovićeva ima identičan mandat kao Koštunica), ovaj RTS-ov pokušaj jeste jalov i samo služi da usporava ono što će se neminovno desiti. Ideje koje prezentuje su davno mrtve, odnosno žive u zgradi Akademije i u kabinetu premijera.

Nekadašnji recezent knjiga Mirjane Marković, direktor RTS-a, shvata da je njegov „nekadašnji kućni prijatelj“ mnogo veći od klona Nikole Pašića koji mu trenutno daje platu i ova epizoda „Ključa“ bila je pokušaj da se savest opere, ali da se pokojniku opet udari neka čuška. Od priče da je Đinđić šef narko mafije koji stoluje u Šilerovoj i vlada uz pomoć glavnog dilera Čede i egzektora Bebe do priče o „prvom uz oca nacije“, Tijanić je bilo potrebno četiri godine. Sačekajmo da vidimo kako će se provesti Koštunica. Da ne bude njegova putanja obrnuta. To je ključno pitanje ■

Piše: Srđan Nastasijević

DOK NAS PRETPLATA NE RASTAVI

„48 sati svadba“ - Paradoksalna smrt seksa

Fenomen srpskog *reality show* programa „48 sati svadba“ čini se nedovoljno osvetljenim. Ovo se pre svega odnosi na širi socio-kulturni kontekst prikazivanja ovog *reality show*-a kao i na brojne refleksije koje, na nivou simboličkog, omogućava sadržaj ove emisije.

Za razliku od ostalih emisija produkcijske kuće *Emotion*, poput svingerskog *show*-a „Menjam ženu“ ili incestuozno-edipalnog „Gledaj majku, biraj ćerku“, koji donekle razbijaju tradicionalni kulturni obrazac, *reality show* „48 sati svadba“ predstavlja jedini autentično srpski *reality TV* proizvod. Do kraja uronjen u srpski folklor i tradiciju, „48 sati svadba“ svakog utorka u srca brojnih gledalaca vraća komad amputiranog zavičaja. U konceptualnom smislu „48 sati svadba“ predstavlja stilizovanu verziju autentičnog video snimka svadbe - tzv. svadbarskog *snuff*-a. Ovi iznurujući viščasovni snimci uglavnom se puštaju o godišnjicama venčanja. Za razliku od *snuff* verzije, „48 sati svadba“ ne prikazuje momente alkoholnog delirijuma praćene distorzičnim zvucima narodnog melosa, već predstavlja neku vrstu *behind the scene* projekta, upoznavajući gledaoce sa informacijama tipa - gde su se mladenci upoznali, da li mladoženja voli da popije, koliko je mlada poštena i radena.

Radnja emisije je gotovo po pravilu smeštena u neku od živopisnih zabiti, čije je stanovništvo, opet po pravilu, neverovatno fascinirano TV kamerom. Otuda kadrovi puni egzaltirane rodbine & tazbine. Egzotične lokacije i groteskni likovi biraju se sa očiglednom namerom da se emisija, čija je radnja neizvesna koliko i radnja jednog porno filma, učini zanimljivijom.

Ovde, međutim, ne prestaje svaka sličnost sa pornografijom, jer baš kao što i pornografija predstavlja „paradoksalnu smrt seksa“ (Bodrijar) i „srpska svadba“ označava simboličnu smrt srpske pop kulture.

Reality show „48 sati svadba“ zapravo predstavlja pokušaj ubistva pop kulture kao savremenog fenomena, budući da se moderna forma ovakvog programa ispunjava sadržajima ritualno-folklornog karaktera. Činom svodjenja pop-kulture na pred-industrijski oblik folk-kulture prosečan srpski TV gledalac, barem kada je reč o kulturnim potrebama, sveden je na sopstvenog pretka.

Beskonačni krug neumornog ponavljanja rituala kupovine odele, venčanica i torti stapa se u jedno sa vrtoglavicom svadbarskog kola i na simboličan način označava socio-kulturnu stagnaciju. Reč je o očitoj nemogućnosti da se savremeni pop-kulturni diskurs u Srbiji formira izvan, ili kao nadgradnja još uvek živog ali rudimentarnog folk-kulturnog modela.

„48 sati svadba“ oživljava arhaični kulturni obrazac, ali to čini bez odgovarajućeg dokumentarističkog otklona, već ga u formi *reality show* programa servira kao kulturu samu. Da ovo nije usamljeni slučaj na RTS-u već sama suština kulturne politike medijskog javnog servisa, svedoče i ostale emisije koje poput „Svadbe“ odišu istim zavičajnim žalom. Pomenimo samo Žiku i njegovu „Šarenicu“, zatim *live act* „Jedna pesma, jedna želja“ (ili jedan metak), kao i novije TV ostvarenje „Selo gori a baba se češlja“, koje konačno i definitivno stavlja tačku na pitanje - da li treba plaćati TV pretplatu?

Zavičajni *prime time* RTS-a otkriva nam Srbiju kao društvo „nedovršene modernizacije“. Predindustrijski oblik folk-kulture, baziran na svadbenim ritualima, narodnoj muzici i običajima, još uvek istrajava kao dominantni kulturno-zabavni obrazac. Nemogućnost formulisanja pop-kulturnog diskursa koji bi bio u stanju da integriše i obradi srpsku realnost dolazi kao direktna posledica ove ukorenjenosti u folkloru.

Suština problema, međutim, ne leži u samom folkloru, koji u post-modernom dobu postaje sve interesantniji kao izvor inspiracije (*world music*), već u činjenici da ni Karadorđe, kada bi kojim slučajem danas ustao iz groba, ne bi imao apsolutno nikakvih problema u praćenju većeg dela programa RTS-a. Bez obzira na sve, čisto sumnjam da bi i Đordžije platio 350 dindži za ovakav RTS ■

U prodaji je novo izdanje Zločinačkog udruženja građana „Levijatan serbski“

Krivda - dnevni list za pomračenje uma

Čitajte u novom broju:

■ **Katakizma kolumnizma**
Miroslav Toholj: Prvi put s Mladićem na jutrenje

■ **Jezičke nedoumice**
Kako se kaže: pokolj ili toholj?

■ **Uvod u srpsko pravo**
Kosta Čavoški: Zašto pravo na život ne važi za Bošnjake i Albance

■ **Kutak za ispravljanje istorijskih nepravdi**
Radomir Smiljanić:
Neko je oklevetao Hitlera

■ **Ispovest autiste**
Srpski pregovarački tim:
Zašto nas Srbe niko ne razume

■ **Ogledi iz salonskog kretenzima**
Isidora Bjelica: Srpska klot-friket kultura, ili estetika naci-žura

■ **Alhemija za patriote-početnike**
Bran Crnčević: Kako srpsku nesreću pretvoriti u zlatne poluge

■ **Intervju**
Sv. Toma Nikolić: Tražim lopatu za ukop Srbije

■ **Psiho-test za izdajnike**
Da li ste zreli za odstrel?

Krivda - vaše pravo da ne znate ništa!

VREME SMRTI I RAZONODE

Piše: Tomislav Marković

TAKO JE GOVORIO GALIMATIJAS

Razigrani gospodin Slučaj doneo je tajanstvenim elektronskim putevima na adresu **Betona** rad pisan na temu „Kosovo - najskuplja srpska reč“ za literarni konkurs koji je nedavno raspisala Studentska unija.

Šta reći na ovu večnu temu posle traktata ovlašćenog proroka srpskog boga Marsenija, polumitskog bića (pola Šerlok - pola Čerač), medijuma koji zbori iz glave cijela naroda? Matija Veliki je vo vjeku vjekov munjom uklesao najskuplju srpsku reč u srpsko srce koje lupa u ritmu koračnice. Avaj, opet su došla poslednja vremena, apokaliptične sile sumračnoga Zapada ponovo su se nadvile nad kolevku srpskog bića. Dođe zeman da i mi, mali i nejaki, u siromaštvu svog znanja, iz ubogog doma uma našega moramo govoriti o onome o čemu se jedino može čutati sa sovama ili zavijati umilnim zvucima gučevite trube. Premudri Hočko-Močko naslovom svoje besede dao nam je putokaz za nalaženje konačnog rešenja kosovskog pitanja - u nevidljivom spoju metafizike Tamnog vilajeta i zavetne ekonomske logike. Nastavljači Matijine besmrtnosti misli, eksperti za ekonomske odnose sa Nebeskom Srbijom, precizno su izračunali: najskuplja srpska reč se dobija kada 15 % srpske duše oročiš na čitavu večnost, uz efektivnu kamatu od 1389 %. Kosovo je deponovano iza sedam Bracikinih brava u sefu Nebeske banke Srbije, pošto ova banka nudi najpovoljnije uslove za štediša sa pravoslavnom genetskim kodom moravskovardarskog sliva. Tako svedoče bogonadahnuti eksperti, članovi Svetog Savetodavnog Tela, tri jerarha Zlatousti Aleksandar Simić, Mirotočivi Slobodan Samardžić i Dušan Silni Bataković. Njima se tokom redovne spiritističke seanse ukazao lik Boga Oca Nacije Dobrice Čosića u obliku nesagorivog očila, i saopštio im večnu istinu kojoj oganj adski neće nauditi. Avaj, unutrašnji neprijatelj ne miruje! Glasovi razuma sve češće probijaju zvučni zid vere, sagrađen u gluvo doba, ni na nebu ni na zemlji. Pripadnici jeretičke ekonomske škole, zadojeni ideologijom izdaje koja ne potiče iz naše krvi, niti iz našeg tla, već iz klete Evrope, sve su glasniji u svojim šizmatičkim tumačenjima zavetne misli. Oni tvrde da Kosovo nije najskuplja srpska reč, nego najskuplja investicija srpskog bića, i to promašena. Srpsko nacionalno biće je kulturalna kompanija koja već vekovima posluje sa gubicima koje nadoknađuje tako što isisava sve moralne, finansijske i životne resurse iz svojih potomaka. Prema njihovoj besramnoj jeresi, sveta „kosovska rana“, odnosno „krvava rupa koja će nam ostati na grudima umesto srca ako izgubimo Kosovo“, nije ništa drugo do rupa u budžetu srpskog bića. Ta rupa se popunjava sivom emisijom mitoloških priča, uzimanjem budućnosti na kredit i vekovima bez pokrića. Ta rupa usisava sve što

A bili smo nokat i meso

joj se nađe na putu: od nemila do nedraga, od igle do lokomotive, odavde do večnosti. Pod uticajem demonske prelesti zdravog razuma, jeretici drže da je došlo vreme da najskuplja srpska reč ode pod stečaj. Od jeretičkih reči krv mi proključa u kucavicama, u srcu mi zaškri plamen božanske ljubavi, padne mi mrak na oči i ukaže mi se vizija Gospodnja. Vidim! Vidim, ne sanjam: usred sveopšte restrikcije lomače osvetljavaju put u bolju budućnost! Jeretici gore kao šibice, njihovi kriči u mojim ušima odjekuju kao muzika sfera! Vascela Srbija osvetljena nezalazećim suncem blista kao oreol, kao sečivo kame! Sav rod srpski skrušeno pao na kolena. Kleče Srbliji i mole se Marseniju dan i noć, usrdno i posvećeno kao pravi svetosavci, a sveta srpska zemlja vaznosi se u Rajsko naselje gde joj je, pravo govoreći, i mesto. Dok Kosmet leti put nebesa, sa njega kao kukolj od žita otpadaju mrski agarjani i šiptarski nekrsti. Njihova beživotna tela padaju u ponor koji zjapi na mestu Kosova, a vasceli rod srpski vazno se na nebo i obitava u društvu Svetog Slobe Izručenog, Svetog Radovana Krvotočivog, Svetog Mladića Besrebrenika, Svetog Legije Nogoslova, Svetog Zvekija Prozorljivog, Svetih Mučitelja Škorpiona i ostalih žitelja Srpske autonomne oblasti „Mrtvaja“, nezavisne države u okviru Raja. Amin ■

Arsenije Maligan, student III godine Pravnog fakulteta u klasi Koste Čavoškog, osnivač „Homokanona“ i počasni član paraumne organizacije „Obraz - don“

Piše: Darko Cvijetić

KAFKANJE U MJESTU

Prvo je njoj kazao kako ima duboke Oči.

Potom je nama kazao Kako su mu to najdublje Izvađene oči.

DRUGI PORTRET S BRECHTOM

Sigurno je i da Bečković jeste čitao Weininger i to kako se medvjed u Rusiji samoubija u klopci. Otud kaže mi ta pjesma o vuku Koji liže nož. I sigurno je da Južni Sloveni šetaju oko Strossmayera. I sigurno je da si bio budala u Rovu. I da su svi uzalud poubijani. I da je opasno biti knez u Košutnjaku. I imati čajdzinicu u Centru Sarajeva. Da filozofe Atentiraju kao i prijestolonaslednike. Da za života možeš biti general u Dvije vojske. Da je opasno imati mješanu Krv. Da se križi i krst mrze na užas Starog Iše. I da je Čosić napisao i Kosovo i Vreme smrti. I da je gadno Biti isprebijani Pekić u Vreme čuda. Sigurno je. I da je Kovačević diplomat. I da je Basara diplomat. I da je umro Izet Sarajlić pokopavši Sve svoje mrtve. I da smo Čopićevo kuću Spalili. I da je Hilandar izgorio. I da Mostar ima novi most. I da će se Vuk uvijek oblizivati o nož. Da. I to je Sigurno. Da ćeš i ti strašno šutjeti o svemu ■

BULEVAR ZVEZDA

Piše: Redakcija **Betona**

EKMEČIĆ, MILORAD

Ekmečić, Milorad (Prebilovci, Hercegovina, 1928), akademik, jedan od vodećih istoričara i naratora srpske povesti. Diplomirao i doktorirao na Univerzitetu u Zagrebu, specijalizirao istoriju novog veka na Univerzitetu Princeton 1961. Vanredni i redovni član više akademija nauka: ANUBiH, SANU, CANU i ANURS. Redovni profesor na Univerzitetu u Sarajevu do početka devedesetih i nekoliko puta gostujući predavač u SAD. Jedan od osnivača SDS-a. Zelene beretke su ga uhapsile odmah po izbijanju rata, kada je isključen iz ANUBiH zbog razvijanja nacionalističke ideologije sa Pala. Penzionisan je 1994. kao profesor Filozofskog fakulteta u Beogradu. Jedan je od potpisnika deklaracije podrške Radovanu Karadžiću.

Bavi se isključivo istorijom Srba od kraja XVIII veka do stvaranja Jugoslavije (1918). Produbljuje analizirao agrarna društva, nacionalne ideologije i pokrete, naročito verski faktor u balkanskoj istoriji. Ekmečić nalazi da su Južni Sloveni u svetsku tipologiju nacionalizama ušli metamorfozom od lingvističkog ka religioznom tipu nacionalizma, što naziva *Nacionalizmom Sudnjeg dana*, koji je i uzrokovao separatizam katoličkih naroda Slovenije i Hrvatske i slom dveju jugoslovenskih država. Kao nacionalni radnik, brendirao je tezu da najpre počinju *azbučni ratovi*, pa tek onda oni pravi, kao i tezu da BiH nije bila jedna od pokrajina u kojima je srpski narod živeo, nego ključna oblast koja je određivala njegov ukupni razvoj.

Objavio je knjige: *Stvaranje Jugoslavije 1790-1918*, *Ratni ciljevi Srbije 1914-1918*, *Ustanak u BiH 1875-1878*. Zavod za udžbenike mu je 2006. objavio knjigu poetskog naslova *Dugo kretanje između klanja i oranja*. *Istorija Srba u novom veku 1492-1992*. U njoj Ekmečić, sasvim na tragu narodne epike o oranju, traga za *filozofskom istinom* o jednom narodu koji je vekovima išao za volovskim ralima, da bi to oranje bilo prekidano talasima velikih ratova. Dobitnik je *Kočićeve nagrade* za životno stvaralaštvo 2004. Njegov dolazak u Beograd ratnih devedesetih označava zaokret na beogradskoj historiografskoj sceni i marginalizovanje objektivnog i naučno-istorijskog pristupa 20. veku (Andrej Mitrović, Latinka Perović, Ljuba Dimić i dr.). Ekmečić okuplja istoričarski krug koji je 1993. inicirao formiranje Odbora za istoriju BiH pri SANU i od tog perioda preuzima vodeću ulogu u tumačenju srpske istorije. Istorijski narativ ovog usmerenja ugrađen je u nacionalnu politiku Vlade Vojislava Koštunice, a jedan od glavnih nastavljača i promotera ovog istorijskog narativa je političar, dinastolog i direktor - Radoš Ljušić ■

BETON BR. 16 DANAS, Utorak, 3. april 2007.

BLOK BR. V

